

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่

๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 978-974-01-6318-3

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๔๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๕๓

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๓๓, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๙๙๕๖

จัดจำหน่าย : องค์การค้าของ สกสค.

๖๙ อาคาร ๙ ถนนราชดำเนินกลาง แขวงบวรนิเวศ

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๖๒๙ ๑๙๑๐-๑๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๓๖๘๐, ๐ ๒๒๘๒ ๕๘๓๐

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

คำนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมและพัฒนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นเพื่อให้ครูผู้สอนและนักเรียนมีสื่อการเรียนการสอนใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการฯ เพื่อจัดทำหนังสือเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ขึ้น

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวันเวลา สืบค้นเรื่องราวในอดีต การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน และบุคคลสำคัญของชาติไทย โดยนำเสนอเนื้อหาเป็นเรื่องราวผ่านตัวละครที่มีวัยเดียวกับนักเรียน ใช้ภาษาง่ายๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวได้ดี ในการใช้หนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูควรทำความเข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด “สำหรับครูและผู้ปกครอง” ที่นำเสนอไว้ในส่วนหน้าของแต่ละหน่วย รวมทั้ง “ชวนคิดชวนทำ” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้เสนอแนะไว้ท้ายบทเรียน ครูอาจเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพนักเรียน โรงเรียน และท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หากมีข้อเสนอแนะใด โปรดกรุณาแจ้งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง ขอขอบคุณคณะผู้จัดทำและผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒๙ มกราคม ๒๕๕๓

ส ำ ร ับ ญ

หน้า

หน่วยที่ ๑

วัน เวลา

เรื่องที่ ๑	ดวงจันทร์กับวันเวลา	๑
เรื่องที่ ๒	ดวงอาทิตย์กับชีวิตประจำวัน	๘
เรื่องที่ ๓	พุทธศักราช คริสต์ศักราช และฮิจเราะห์ศักราช	๑๔

หน่วยที่ ๒

สืบค้นเรื่องราวในอดีต

เรื่องที่ ๔	โรงเรียนของเรา	๒๓
เรื่องที่ ๕	ตรวจสอบให้ดี	๓๓
เรื่องที่ ๖	ย้อนอดีต	๔๐
เรื่องที่ ๗	เรียนรู้เรื่องพระปฐมเจดีย์	๔๖

หน่วยที่ ๓

การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

เรื่องที่ ๘	เมื่อน้ำท่วม	๕๓
เรื่องที่ ๙	หลังน้ำท่วม	๖๒

หน้า

หน่วยที่ ๔

ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

เรื่องที่ ๑๐	งานบุญสงกรานต์	๖๙
เรื่องที่ ๑๑	รักษป่า รักษา	๗๖

หน่วยที่ ๕

บุคคลสำคัญของชาติไทย

เรื่องที่ ๑๒	พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสถาปนา อาณาจักรไทย	๘๔
เรื่องที่ ๑๓	มหाराชของไทย	๙๐
เรื่องที่ ๑๔	ในหลวงของเรา	๙๖
เรื่องที่ ๑๕	แม่ของชาติ	๑๐๒
เรื่องที่ ๑๖	วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย	๑๑๐

บรรณานุกรม

๑๑๗

หน่วยที่ ๑ วัน เวลา

สำหรับครูและผู้ปกครอง

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ (๑) เทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระการเรียนรู้

๑. ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราช อย่างสังเขป
๒. ที่มาของอีจระห์ศักราช อย่างสังเขป
๓. วิธีการเทียบ พ.ศ. กับ ค.ศ.
๔. ตัวอย่างการเทียบศักราชในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

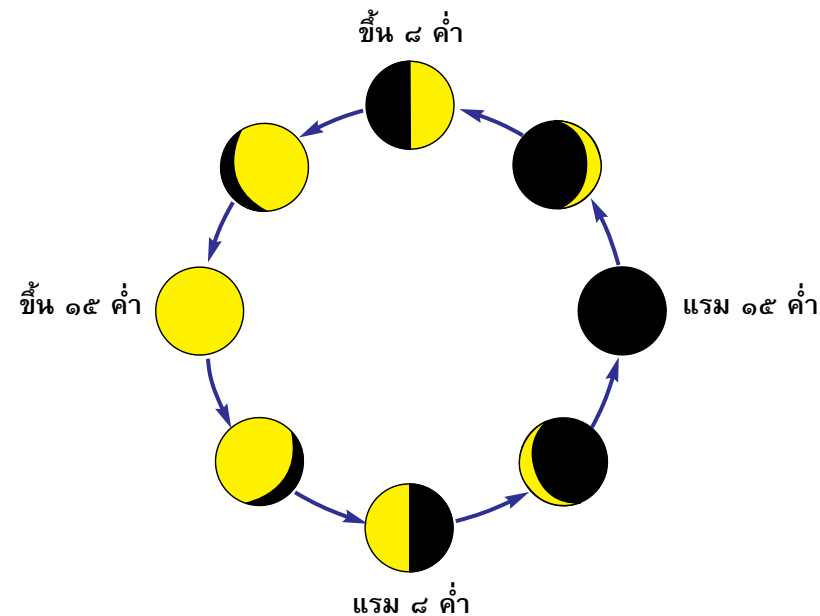
เรื่องที่ ๑ ดวงจันทร์กับวันเวลา

วันนี้เป็นวันเสาร์ดาราดไม่ต้องไปโรงเรียน แต่ดาราก็ตื่นแต่เช้า เพื่อจะไปหาแม่ที่โรงพยาบาล พอบอกดารว่าแม่ไม่ได้เจ็บป่วยแต่แม่ไปคลอดน้อง วันนี้พ่อกับดารจะไปรับแม่และน้องคนใหม่กลับบ้าน ดาราตื่นเต้นที่จะได้เป็นพี่จึงคุยกับพ่อถึงเรื่องของน้องคนใหม่ตลอดทางที่ไปโรงพยาบาล

- ดารา “น้องเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายคะพ่อ”
- พ่อ “ผู้หญิงจะ ดาราดีใจมากไหมที่มีน้อง”
- ดารา “ดีใจค่ะ ดารารักน้อง และจะช่วยแม่เลี้ยงน้องด้วยค่ะ แล้วน้องชื่ออะไรคะ”
- พ่อ “ชื่อเดือนจ๊ะ เพราะน้องเกิดในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่ดวงจันทร์เต็มดวงพอดี”
- ดารา “ชื่อเพราะจังค่ะ แต่ทำไมไม่ตั้งชื่อน้องจันทร์ล่ะคะ”
- พ่อ “แม่บอกว่าพี่ชื่อดารา น้องชื่อเดือน จะได้คล้องกันไงล่ะ”
- ดารา “น้องเกิดในวันขึ้น ๑๕ ค่ำหรือคะ ดาราจำได้ว่าคุณครูเคยพูดถึงเรื่องวันข้างขึ้น ข้างแรม แต่ดาราจำไม่ค่อยได้แล้ว”
- พ่อ “พ่อจะอธิบายให้ฟัง”
- ดารา “ขอบคุณมากค่ะ”

- พ่อ “ที่เรียกว่าวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นการเรียกแบบจันทรคติ คือการนับเวลาโดยยึดการหมุนของดวงจันทร์รอบโลกเป็นหลัก และนับวันเป็นวันข้างขึ้น วันข้างแรม”
- ดารา “วันข้างขึ้น คือวันที่ดวงจันทร์สว่างใช่ไหมคะ”
- พ่อ “ใช่ วันข้างขึ้นคือวันที่ดวงจันทร์เริ่มสว่างขึ้น เริ่มนับตั้งแต่วันขึ้น ๑ ค่ำ และจะมีส่วนที่สว่างเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน จนสว่างเต็มดวงในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ วันที่ดวงจันทร์เต็มดวงเรียกว่าวันเพ็ญ”
- ดารา “อ้อ! เช่นวันเพ็ญเดือน ๑๒ ที่เป็นวันลอยกระทงก็เป็นวันที่ดวงจันทร์สว่างเป็นสีเหลืองทั้งดวงเลย”
- พ่อ “ใช่แล้ว วันลอยกระทงก็คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี”

- ดารา** “ข้างขึ้นหมายถึงวันที่ดวงจันทร์เริ่มสว่างขึ้น ข้างแรมก็หมายถึงวันที่ดวงจันทร์เริ่มมืดลงใช่ไหมคะ”
- พ่อ** “ใช่จะ วันข้างแรมเริ่มนับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ ซึ่งดวงจันทร์จะค่อยๆ เว่าแหว่งมืดลงบางส่วน จนมืดทั้งดวงในวันแรม ๑๕ ค่ำ เราเรียกวันข้างขึ้นอีกอย่างว่าคืนเดือนหงาย ส่วนข้างแรมเรียกว่าคืนเดือนมืด”
- ดารา** “ดาราเห็นว่าในปฏิทินแต่ละเดือนจะมีรูปวงกลม ครึ่งวงกลม หรือเสี้ยวของวงกลม รูปพวกนี้คงเป็นเครื่องหมายแทนวันข้างขึ้นข้างแรมใช่ไหมคะ”
- พ่อ** “ใช่ สีอ่อน เช่น สีเหลืองแทนส่วนของดวงจันทร์ที่สว่าง สีเข้ม เช่น สีดำแทนส่วนของดวงจันทร์ที่มืด และที่ปฏิทินยังบอกด้วยว่าวันนี้เป็นวันขึ้นกี่ค่ำ แรมกี่ค่ำ เดือนอะไร”

พฤศจิกายน ๒๕๕๓ November 2010						
อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
	๑	๒	๓	๔	๕	๖ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑
๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑๓
๑๔ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๒	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙	๒๐
๒๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒	๒๒	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖	๒๗
๒๘ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๑๒	๒๙	๓๐				
๒๑ วันลอยกระทง						

- ดารา** “วันข้างขึ้นเริ่มนับตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ และต่อด้วยวันแรม ๑ ค่ำ ถึงแรม ๑๕ ค่ำ เท่ากับว่าแต่ละเดือนก็มี ๓๐ วัน ใช่ไหมคะ”
- พ่อ** “ไม่แน่นอนทุกเดือนหรอก เพราะบางเดือนมีถึงแรม ๑๔ ค่ำ เท่านั้น เพราะฉะนั้นเดือนหนึ่งอาจมี ๒๙ หรือ ๓๐ วัน”
- ดารา** “ที่เราเรียกเดือนหนึ่งๆ ว่าเดือน ก็มาจากชื่อของดวงจันทร์ ดวงเดือนใช่ไหมคะ”
- พ่อ** “ใช่แล้ว ดาราทราบไหมเมื่อก่อนคนไทยเรานับเวลาแบบจันทรคติ และเรียกชื่อเดือนแบบง่ายๆ เช่น เดือนอ้ายหมายถึงเดือนหนึ่ง เดือนยี่ก็คือเดือนสอง และเรียกเดือนสาม เดือนสี่ จนถึงเดือนสิบสอง ต่อมาเมื่อเราใช้การนับเวลาแบบสุริยคติ จึงเรียกชื่อเดือนทางสุริยคติแทน เช่น มกราคม กุมภาพันธ์”
- ดารา** “แล้วเดี๋ยวนี้เราไม่นับเวลาแบบจันทรคติแล้วหรือคะ”
- พ่อ** “ในชีวิตประจำวันเราไม่นิยมใช้การนับเวลาแบบจันทรคติแล้ว แต่เรายังใช้การบอกวันเวลาทางจันทรคติในวันสำคัญทางศาสนา เช่น บางจังหวัดจัดประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ประเพณีตักบาตรในวันออกพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ และใช้บอกวันสำคัญทางประเพณีไทย เช่น ลอยกระทงในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เป็นต้น”
- ดารา** “มีประเทศอื่นไหมคะที่ใช้การนับเวลาแบบจันทรคติ”
- พ่อ** “มีจะ อย่างเช่นในกลุ่มผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามก็ใช้เวลาแบบจันทรคติ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังใช้อยู่”

- ดารา “แล้วเมื่อก่อนเราเรียกปีว่าปี พ.ศ. เหมือนปัจจุบันไหมคะ”
- พ่อ “เมื่อก่อนเราเรียกปีเป็นปีชวด ปีฉลู ปีขาล ปีเถาะ และชื่ออื่นๆ จนครบ ๑๒ ปี ถือว่าเป็น ๑ รอบ จำได้ไหมว่ามีปีอะไรบ้าง”
- ดารา “มีปีชวด ฉลู ขาล เถาะ มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม วอก ระกา จอ กุน ค่ะ”
- พ่อ “เก่งมากจะ การนับวันเวลาเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก **เมื่อก่อนคนไทยนับเวลาแบบจันทรคติ เรียกวันเป็นวันข้างขึ้นข้างแรม ปัจจุบันเราไม่นิยมใช้การนับเวลาแบบจันทรคติในชีวิตประจำวัน แต่เรายังใช้การนับเวลาแบบนี้ในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาและประเพณีไทยอยู่**”

๑. ให้นักเรียนดูวิดีโอเรื่อง การหมุนของดวงจันทร์รอบโลก เพิ่มเติมจากบทเรียน และร่วมกันสรุปความรู้เรื่องดวงจันทร์กับวันเวลาดังนี้

- การนับเวลาแบบจันทรคติคืออะไร
- การเรียกวันทางจันทรคติเรียกอย่างไร
- ปราศการณข้างขึ้น - ข้างแรมคืออะไร
- วันข้างขึ้น - ข้างแรมมีวิธีการนับอย่างไร
- ข้างขึ้น - ข้างแรมแตกต่างกันอย่างไร มีวิธีสังเกตอย่างไร
- สัญลักษณ์ข้างขึ้น - ข้างแรมในปฏิทินเป็นอย่างไร

๒. ให้นักเรียนจับคู่กัน จัดทำแผ่นภาพป็นักษัตร มีสัญลักษณ์ภาพ และชื่อปี นำผลงานจัดแสดงที่ป้ายนิเทศ

๓. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔ - ๖ คน สำนวจวันสำคัญทางศาสนาและวันทางประเพณีไทยในปฏิทินรอบ ๑ ปีปัจจุบัน ว่าตรงกับวันทางจันทรคติใด เช่น วันพระตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ วันแรม ๑๕ ค่ำ วันขึ้น ๘ ค่ำ และวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นต้น

